

SBURĂTORUL

REVISTĂ=LITERARĂ=SI=ARTISTICĂ

IN ACEST NUMĂR:

E. Lovinescu	Un cetăţean român: Victor Eftimiu
G. Murnu	Trandafir
Otilia Ghibu	Întâiul crin
F. Aderca	În uliţa cavalerilor
Ion Buzdugan	Ispita stelelor
I. Peltz	Înfloriri de primăvară
G. Rotică	Anume pentru tine

CRONICI: Marcel Romanescu: Mărgăritare negre de Al. T. Stamatiad

=APARE=SĂMBĂTA=

A apărut :

E. LOVINESCU

„CRITICE“

VOL. I și II

EDIȚIA II

à Lei 8.—

EDITURA ALCALAY

SBURATORUL

REVISTA SĂPTĂMÂNALĂ LITERARĂ, ARTISTICĂ ȘI CULTURALĂ

COLABORATORI :

F. Aderca, Gh. Brăescu, Ion Buzdugan, Luca Ion Caragiale, Al. Cazaban, G. Cair, Gh. Cornea, Maria Cunțan, Ludovic Daus, N. Davidescu, V. Demetrius, A. Dominic, Alexis V. Draculea, Victor Eftimiu, Elena Farago, Ion Săn-Giorgiu, Ion Al. George, Otilia Ghibu, I. Gârșin, G. Gregorian, M. Iorgulescu, Ignotus, D. Iov, E. Lovinescu, M. Lungeanu, N. Mihăescu-Nigrim, Virgiliu Moscovici, A. Moșoiu, Constanța Marino-Moscu, A. Mândru, Liviu Marian, Claudia Mișlian, Corneliu Moldovanu, G. Murnu, D. Nanu, C. Nari, Ramiro Ortiz, Maria Pamfile, Hortensia Papadat-Bengescu, M. Pașcanu, I. Pețt, Ion Pillat, Al. Popescu-Telega, Dragoș Protopopescu, I. Pețrovici, Al. Rally, L. Rebreanu, Eugen Relgis, Marcel N. Romanescu, G. Rotică, Al. Terziman, H. Sanielevici, Alexandrina Scurtu, F. Șirato, G. Silviu, Barbu Solacolu, Al. T. Stamatiad, G. Stratulat, Çaton Theodorian, A. Toma, Ada Umbră, T. Vianu, I. C. Vissarion.

ABONAMENTE :

UN AN LEI 50 — ȘASE LUNI LEI 30

Pentru învățători, profeși și studenți

UN AN LEI 40

PREȚUL UNUI EXEMPLAR 1 LEU

SBURATORUL se găsește de vânzare la toate librăriile și chioșcurile de ziare din România Mare

Abonamentele se primesc la Librăria Alcalay & Co. și la administrația revistei.

Administrația : Strada Sărindar No. 14

— BUCUREȘTI —

Manuscrisele, corespondența și schimbul pe tot timpul verii se vor trimite pe adresa d-lui E. Lovinescu, la Fălticeni.

SBURĂTORUL

REVISTA LITERARĂ, ARTISTICĂ ȘI CULTURALĂ

Director : E. LOVINESCU

Un nou cetățean român: Victor Eftimiu

Intr'un furgon cu alți 25 de frați macedoneni, d. Victor Eftimiu a intrat în cetățenia română. Printr'un joc ironic al legii, toți străinii înglobați în România mare sunt de drept Români; numai Românii din Macedonia au încă nevoiea unui vot al parlamentului. O lungă așteptare deci pentru toți, iar pentru unii furcile Caudine ale contestațiilor Două zeci și patru dintre frații noștri, de profesii onorabile dar obscure, au avut doar neplăcerea așteptării; unui singur d. s'au făcut rezerve și d-lui Victor Eftimiu. În calitate de istoric al imperiului otoman, d. N. Iorga voia să-l dăruiască Turciei.

Astfel urmașul autentic al lui Alecsandri, care, singur, a știut însufleți și moderniza basmul românesc, poetul luminos și fecund, dramaturgul îndrăzneț prin fantezia lui bogată și constructivă, e lovit de suspiciunea d-lui Iorga. Dacă ar fi avut norocul să vândă băuturi spirtoase, încetățenirea lui n'ar fi întâmpinat nici o opunere. Nefericirea de a fi unul din fruntașii scrisului românesc, i-a atras interpelarea istoriografului literaturii. În variațiunile convingerilor lui politice și în mutabilitatea universală a lucrurilor, d. N. Iorga a avut să ne dea și spectacolul neașteptat al unei consecvențe: consecvența urei. Acest ciclop al istoriei a făcut, de altfel, întotdeauna și istorie mărunță și pasionată de notițe ofensatoare și necontrolate. Documentarea e bună cu răposății: nu fac umbră nimanui și nici nu au succese teatrale răsunătoare; celor vii, autorul atâtor „invieri” sau „morți” ale lui Ștefan cel mare sau Mihai Viteazul nu le oferă de cât dușmănia lui implacabilă. Nu-i cercetăm mobilul; îi salutăm însă consecvența. O continuitate chiar și în ură poate da aparența

unei convingeri. Şi sunt oameni care au nevoie chiar şi de aparenţă.

* * *

D. Victor Eftimiu a fost numit director general al teatrelor.

Intr'o epocă de prefacere ca a noastră, în care cultul incompetenţii pare a fi o caracteristică, şi sistemul tragerei la sortă a tuturor posturilor de competenţă profesională pare a deveni o perspectivă a viitorului, numirea unui om la locul cuvenit e, în adevăr, un miracol. Ca să-l prevină d. Iorga tăgăduia naţionalitatea scriitorului ce ne onorează limba şi rassa. Tot astfel un dramaturg voia anul trecut să înjghebe o societate a autorilor dramatici. În ea se putea intra şi fără talent şi fără succes, nu însă şi fără o naţionalitate certă. Ne iubim tovarăşii de lucru şi le cinstim munca trudnică şi idealistă, făcându-i să guste din potirul tuturor amărăciunilor. De-am putea i am trimite ca o compesatie în braţele Turciei amputate de atâtea provincii. Spectacol întristător şi una din mizeriile meseriei noastre intolerante, ce se manifestă dela inofensiva muşcătură anonimă a unei notiţe de ziar până la interpelarea unui mare istoric şi mic dramaturg, lipsit de imparţialitate, de cumpătare şi chiar de generozitate.

* * *

Salut în venirea d-lui Victor Eftimiu la direcţia teatrelor, nu pe scriitorul dramatic ci pe omul de teatru cel mai competent din câţi cunosc. Din toată fiinţa lui, de altfel atât de puţin pasionată, Victor Eftimiu respiră pasiunea teatrului. A scris teatru, a organizat teatru, a jucat teatru; de zece ani trăeşte prin teatru şi pentru teatru. Cunoaşte repertoriul mare al tuturor literaturilor şi e însufleţit de spiritul modern ce domină mai ales scena germană. Pe nimeni nu l-am auzit discutând despre teatru cu mai multă comprehensiune şi la nimeni n'am văzut aceea flacăra a pasiunii interne, fără care nu se pot face lucruri mari. E un spirit novator şi îndrăzneţ; îi doresc o egală energie şi artă în a mânuii oamenii. Cu venirea lui în fruntea Teatrului Naţional sunt sigur că începe o

activitate nouă și fecundă; vom avea spectacole mari și o montare îngrijită. În dragostea lui de grandios și de perfecție tehnică cred că nu și va uita datoriile către literatura națională. De le va uita, i le vom aminti noi. Menirea unui Teatru Național stă în dozarea fericită a Artei și a artei naționale. Cred că Victor Eftimiu va fi omul acestei dozări și că din competența și marea lui pasiune va ieși o era nouă nu numai pentru teatru ci și pentru literatura noastră dramatică, cea ce e cu mult mai important.

E. LOVINESCU

TRANDAFIR

Trandafir sădit în suflet
 Care viața mea o 'mbeți
 Și 'mbraci lutu i în profiră
 Și-i dai sute de vieți;

Trandafir care mireasma
 Peste toate și-o răsfiri,
 De plutesc pe lumea 'ntreagă
 În extaz de trandafiri;

De mi i drag de toate cele
 Și-mi închipui câte nu-s
 Și de frumusețea lumii
 Stau mereu pe gânduri dus.

Risipit în mii de doruri
 Și de sărutări fierbinți;
 Ziua din miros mă farmeci,
 Noptile mă scoți din minți.

G. MURNU

INTÂIUL CRIN

*Un crin, întâiul mire
Și-a potrivit cunună
Din aurite fire
Și pulbere de lună.
Stă liniștit pe lujer
Și dorul mi-l îmbracă
In străluciri de fulger,
Dar încă nu-l apleacă.*

*Abia de-i toarnă-arare
Pe albul lui de floare
O boabă de parfum.
Și cupa-i ce tresare,
In noaptea caldă pare,
O lacrimă pe drum.*

OTILIA GHIBU

IN ULIȚA CAVALERILOR

...Oprit, cu pălăria'n cap și'n mână cu umbrela umflată și plină de noroi, în mijlocul unei odăi scunde, poziția mea deveni critică, de'ndată ce rațiunea anterioară acestei întâmplări își recuceri imperiul. Ce căutam în prezentul local, de unde nu aveam de câștigat nici ca intelect, nici ca moral, unde mândria mea de om cu politicoase relațiuni, se găsea terfelită ?

Și stinghereala se preschimbă în adevărată panică atunci când aruncând ochii pe fereastră, din dorința secretă de a scăpa, fie și cu spiritul, din această odae, zării o jumătate de cap uman — o frunte și doi ochi — căutând din stradă dacă alături de mine și de Ema nu s'o fi găsim un loc și pentru

el. Ochii, pe jumătate închiși de beție, elipiră de câteva ori și porțiunea de cap se trase iar în negura de unde răsărise. Hotărât, făcusem un pas greșit.

Cugetai despre mine:

— Trebuie să repare cât mai e timp...

Mă întorsei către Ema care dregea focul. Voiam să exprim o scuză, cât mai puțin jignitoare, retragerii mele decise pe loc. Dar odată cu mișcarea pe care o făcui, ușa se deschise și fața apărui, oftând greu de mersu-i precipitat. Ași fi început să-i spun ei ceiace așați spus mai bucuros Emei, dacă figura severă din care mă țintuiră două vârfuri de ace sclipind în păcura ochilor mici, nu m'ar fi intimidat. Rolul distructiv pe care l aveam, nu era ceva care să încurajeze eroismul atât de laș din persoana mea. Explicai în termeni de o vulgaritate căutată că doresc să plătesc, din prietenie multă pentru Ema, ceiace se cuvine ca toată această noapte Ema să fie liberă.

— Liberă în oraș? Nu, maică, nimeni nu-mi ia tetele în oraș. Aici, da — cât poți!

Acest limbagiu, într'adevăr liber, îmi îngroșă pielea și înțelegi că nuanța mea era stupidă și în acest loc cu totul irealizabilă. Ce era de făcut? A încerca să lămuresc ceiace înțelegeam prin libertatea Emei și ce rol aveam eu, care cum păream prin desăvârșită desinteresare, această libertate, ar fi fost prea lung și — eram sigur — ceva fără sancțiune și fără noimă. Repetai, fără curaj, țatei, că intenția mea era departe de ceiace presupusese și că vream numai ca nici un alt om să nu mai vie în sfârșit, să nu mai — cum așați fi exprimat lucrul? — să șadă de vorbă cu Ema, noaptea asta.

— Vai, puiule, cum o să mai vie cineva? Dar sting feinarul numaidecât dacă Ema e ocupată, cum spuseși, până la ziua.

Ema, în fața noastră, cu o nuanță de apropiere spre fața ei, privea în jos, neștiind cum să ocupe mâinile slabe și mai lungi ca totdeauna. Ghicise poate ce voiam, căci în figura ei o abia perceptibilă deriere de linii din pricina unui colț de buză mușcat, trăda o durere de suflet, ceva ca suferința unei umiliri. Din privirea rece cu care ochii ei sfredeliră în mine mila pentru ea, înțelegi că ceiace nu voiam cu ostentație de la dansa, o mânia și că, în cugetu-i, refuza cruda mea dărnicie. E adevărat, banii trebuiau scoși din buzunarul meu, cu pretul ei, care se mai dăduse — și nu-i era rușine — dar nu cu mâinile ei pe care eu, pentru prima oară, în refuzul trupului, îi jignisem.

...Rămăneam.

Ceiace trebuia să plătesc, a fost plătit numaidecât. Țatei eși să împace pe tânărul — așați putu' o crede? — văduvit din pricina mea și le auzii amândorura pași pe săliță.

Tânărul strigă:

— La revedere, Emo!

Și trecând pe dinaintea ferestrelor din stradă, îmi făcea un gest amical și obscen.

Fui condus în odaia Emei, cu multă considerație, de țafa, de fecioara cu cele două coade grele, ca de smoală, și de Ema care, din obicei, mă luase de brațe și când mâna mea se prelinse pe șuvițele aurii, capul Emei căzu pe umărul meu, într'un scâncit de copil. Cugetam: cât de ciudată e firea însei acesteia care, știind că e rușinos să fie prada femelă a tuturor bărbaților de un franc, să se creadă totuși insultată de primul om căruia rușinea ei ar fi un lucru scump.

Se afla în odaie un pat — și un lighean pe un scaun. Pe geam, un ciob de oglindă și câteva borcănase goale, de cremă. O sobă de tuci într'un colț și alături: trei lemne.

O bătae ușoară în ușă.

Fecioara aducea o tavă de tinichea pe care se răsfătau două pahare cu două lingurițe pline de șerbet roz detrandafir. Ema a consumat amândouă porțiile, ca țafa să nu fie supărată de refuz. Serviciul a fost imediat plătit. Ema a prevestit pe amicul ei că urmează și două cafele turcești și pentru că figura mea nu era probabil destul de simpatică, mi-a spus că *trebuie* să le luăm. Acele cafelele au fost plătite înainte de consumație, cu o mică rugămintă... Fecioara s'a retras.

Ne-am așezat pe marginea patului și Ema povestind acum întâmplările ei de peste zi, avea un deosebit farmec de intimitate.

Eu mă întrebam: în acest loc unde veneam să fac un lucru rău, prin câte stupidități s'o fi tocit simțirea ei fină de femeie, ca ceiace alcătuiește aetul de devenie în care se îmbată viața, altfel atât de placidă, să fi devenit la Ema un serviciu obicinuit și necesar. Ce idee și o fi făcând de sezul opus, căruia îi se supune de nevoie și cât de anostă și copleșitoare trebuie să fie existența pe care n'o mai întretae singurițe gânduri și fapte cu care natura a făcut pitorească o inutilă viață.

Ași fi voit să mă eschivez — și înțelegeam cât eram fără milă. Și așa imboldisem prea mult un simț care trebuia mai degrabă să lăncezească: orgoliul ei. Pe câtă vreme supunându-mi cugetul la un act atât de lesnicios, scuteam această temee delicată care picura cuvinte clare și neînsemnate pentru mine, de o nefericire — știu eu? — mult mai lungă. La gândul că Ema ar trebui din viața mea, să mai treacă prin durerile începutului, am strâns-o brusc la piept și cum am simțit un sân mic apăsându-mi brațul, i-am sărutat ochii albaștrii și am înțeles că o voi iubi,

De mâna, m'a dus ea să văd pe Carolina. Cum am intrat în odaia surorii celei mici, s'a ridicat de pe marginea patului un vlăjgan de român cu mustăți mari pe oală, și cu

părul capului în ochi; în mâini învârtia o căciulă. Era bărbatul Carolinei, grăjdar la un deputat. Carolina nu m'a recunoscut.

— Carolino, nu ști tu cine e ? Uită-te bine la el.

Între perine, Carolina a luat în brațe un ghem de borfe de alături, cu un gest liberat și-a scos o țâță mare, pătata, și potrivind-o în gura sugaciului, vorbi tărăganat.

— Nu-l cunosc pe domnu; de unde să-l cunosc pe domnu? Neculai, șezi.

Neculai la acest îndemn făcu doar o mișcare din picioare și rămase locului, privind-mă cu ochii holbați. Dar Ema voia cu orice chip să fiu recunoscut, când misterul mi-ar fi fost mai pe gust.

— Uite la ochii lui, Carolino, Ia-l fără mustață...

Copilul Carolinei începu să țipe. Ema, desnădăjduind, pronunță înșfârșit numele meu cel mic. Carolina mă privi bine: Da, eram eu. Doamne, cum mă schimbasem! Și Carolina explică domol lui Neculai, cine eram. Neculai zâmbea, privind la buzele mari ale Carolinei, foarte stupid că în existența femeii pe care o făcuse mamă, sânt persoane și evenimente de care el nu-și dă seamă. Înșfârșit, pentru că prezența mea acolo era privită ca un lucru îmbucărător, el trimise fecioara cea neagră după vin, spre a nu da de bănuț că n'are uzajul relațiilor amicale.

Am ciocnit paharele și am băut un vin porfiriu, foarte acru. Cred că am strămbat gura: Carolina a început să râdă cu hohote mari. Ema a mustrat-o. Carolina a exclamat că e fericită de-acum: are și ea un copil! Neculai a făgăduit solemn că va face din copilul lui un boer. Și cum pentru aceea nu e nevoie decât de brutalitate și furt, a executat cu mâna lui vânjoasă un gest consacrat: de a lua din busunarul altora și a băga în propriul busunar. Golirăm iar câte un pahar. Pe urmă Neculai îmi șopti familiar că atâta vreme cât el n'a luat nici o moșie în arendă, Carolina trebuie să câștige și ea.

— Fiecare cât poate și cum poate!

Și umplu din nou paharele.

Trebuia să-l golesc și pe acesta. Carolina deveni foarte veselă: rupse copilul de la țâță, îi dete vin din fundul paharului și pe când fericitul tată își mânca odorul din ochi, mama îl arunca până'n bagdadie și-l prindea într-o palmă, răsând șgomotos, cu gura până la urechi. Ema era melancolică; eu surădeam stupid. Țipetele copilului, preschimbate în horcăituri, nu se mai auzeau. Tatăl îmi oferi tabacherea: refuzai, având durere de cap. El învârti o țigare groasă și umplu odaia de fum. Carolina începu să tușască și să scuipe. Vinul fiind din ou turnat în pahare, Neculai luă o armonică dintr-o cu-

tie mare, albă, de pălării de damă, și execută diverse valsuri
Pe urmă el zise și o șansonetă, din voce. Refrenul :

*Nu fi rea, Ninetto, nu fi rea :
Dă-ți gurifa fragă, Ninetto, Ninetto...*

a fost intonat și de noi, ceilalți, în cor, Ema la octava de sus, iar Carolina și cu mine la bariton, ceva în jos. S'au adus niște mititei tare mirositori, alt vin și nu știu cum ne-am pomenit ciocnind cu toți membrii familiei: *țafa*, fie-sa, inclusiv o tânără domnișoară neocupată, „de vizavi”. La al treilea rând de vin, de data asta servit de un tânăr cu șorțul verde și cu un plaișaz după ureche, au apărut din spatele nostru, mai lângă ușă, acordându și instrumentele, un viorist, un țambalagu și un basist. S'a cântat și s'a băut. Pe urmă fură chemați doi țigani, unul cu o tamburină iar cellalt, în spinare cu un „pian” cu manivelă. Acest „pian” debita opere clasice și moderne, valsuri și sârbe. S'a dansat. Neculai a bătut singur o căzăcească; eu am învârtit pe Ema într-un vals voluptos, iar cu domnișoara „de vizavi” o polcă săltăreată. Cu toții, am întins și am distins, având mâinile împreunate, sus, deasupra capetelor; o horă, ciocnind podeaua de se scutura podul pe noi. În curte începuse altă petrecere. Cavaleri și domnișoare dansau, râdeau, iar copiii și copile sub vârsta pubertății se agățaseră de pălmar și se înghesuiau să privească la petrecerea din odae.

Nu știu dacă am plecat cu Ema sau Ema cu mine; nu știu nici cum s'a făcut că am rămas deodată singuri, în mijlocul odăii noastre din fundul săliții. Trebuie să fi fost destul de târziu; lampa de petrol, cu flacăra scăzută, fumea. Petrecerea se mutase, „cu pian” cu tot, în ulița cavalierilor și toți câinii se stârniră. Nu se mai auzi de la o vreme decât sonori goale de țambal, când și când. Vardistul, deșteptat de atâta larmă, își sună cismele pe uliță și fluera prelung de veghe.

Ema se așezase pe marginea patului și privea în poală. Eu îi mângâiam obrajii în neștire — în fața ei, în picioare. Eram oboșiți amândoi. Ași fi dormit o vecinicie. În lumina cenușie de suflet, care nu e judecată, nici vis deplin, înțelegem că Ema era femeia pe care o voi avea în această beție lucidă. „Ema”. Repetam cuvântul încet, dar cu toată gura, ca să extragem din el savoare, pâna la epuizare, ce s'a acumulat din adâncul anilor mei în acest nume. Să i atribui și Emei aceleași sentimente ? Cred ca Ema, în clipa care a premers, nu a putut uita că omul din fața ei fusese „băiatul de atunci”, știi, de atunci...”

A întreat :

— Ții minte când ne jucam în fundul curții ? Eu veneam cu băieți și fete de la șeoaia evanghelică, și când ne jucam perechi, tu tot pe mine mă prindeai : *Groschen heraus!*

Era adevărat.

Readucerea, în odăiță scundă și umedă, a unor dupamieze de vară, luminoase, ca oprife în loc de căldură, fu de o blândețe atât de dulce, că luam mânuțele Emei și căutai în ele, în mâinile cari nu uită și nu îmbătrânesc niciodată, sufletul meu de atunci. Când recăzură în poală, Ema se duse la perdele și le așeză mai bine, întrebând cu un glas neînsemnat :

— Nu ți-e somn ?

Nu.

Mi era frig.

Am dres amândoi focul și Ema a mai adus de afară câteva lemne. Am stat apoi în fața focului, încălzindu-ne mâinile și chipurile, doi oameni friguroși.

Ema își aducea aminte :

— Tu mi-erai drag de atunci. Dar ce ? Eram copii. După ce v'ați mutat, te-am uitat. Ce lucru curios (și râse) — tocmai acum !

Punându-mi un braț pe după gât, mă sărută pe gură, repede și cu frică.

Cugetai : Femeia de lângă mine are să fie a mea — de n'aș perde în cap imaginile de atunci !

Era o teamă halucinantă. Acele imagini nu trăiseră în mine decât ca cine știe ce palide împregnări într'un creier mereu frământat pentru alte forme. De unde frica de a nu perde ceiace de mult nu mai face parte din mine ? În definitiv — și meditând, mângâiam obrații femeii acesteia care-mi desnoda cravata — făceam un lucru de prost gust. Căci iubind pe Ema, depravam orele de atunci. Era acest lucru demn ?

Băgai de seamă că meditațiile luaseră o turnură de bună creștere. ceiace mi s'a părut din totdeauna neghiob. Lăsând deci cugetul în propria-i anarhie, mă apropiai mai bărbătește de Ema și făcui cu mâna, gestul.

Ema șopti :

— Nu, nu așa.

Am căzut pe scaun cu mâinile de-alungul picioarelor, fără nici o vrere. Incetșor, cu vorbe mici și de alintare, cu două mâini pșine de grije, Ema a desfcut vestmintele omului beat. Și când între genunchii mei uscați am strâns un trup mic, de catifea, care tremura și plângea, n'am știut ce trebuie să fac mai întâi — să mângâi sau să sugrum.

F. ADERCA

Ispita stelelor

*Adie lânguios cavalul
O doină pe colină :
Suspină văile cu dealul
Și codrii verzi—suspină.*

*Când stelele-și aprind văpaia
Privirilor de astre,
Amurgu-și fâlfâie bătaia
Aripelor albastre...*

*Mă poartă dorul în tăcere
Spre voi, eterne stele :
Albaștri ochi de privighere—
Luceferi vieței mele!..*

*Din trista mea singurătate,
Urzind pe raze dorul :
Spre depărtările 'nstelate—
Mă ispitește zborul!..*

ION BUZDUGAN

INFLOIRI DE PRIMĂVARA...

Zizy era în seara cea sceptic.

Cu părul voit revoltat, cu gestul scurt, întretăiat de exclamări violent țâșnitoare din gâtulejul răgușit, — subtilul nostru prieten care știa întruni rafinamentul pur cu erudiția aproape pedantă, — voia, fără îndoială, să ne uimească.

— Da! A înflorit iar primăvara. Desigur, sînteți veseli. L'ați rumegat pe Baudelaire, ați vorbit afectat de „liquor” și cu privirea supărător fixată într'un obraz hipocrit de față — prima pe care o întîlniți — simțiiți, arhaic, primăvară. ...Ah! roze înflorite, surăsuri banale, sărutări „calde”, poezii!..

N'am păr cărunt, nici lavalieră neagră, nici paradoxe, dar vă urăsc, — animale destinate primăverii!

Unul a căsecat ostentativ. Altul a încrețit buzele disprețuitor. Cine-va a răs, protector.

Prin fereastra cafenelei miresme de liliac turburau văzduhul. O femeie — albă ca o statuă — cu o floare prin să în corsaj, trecu în pas lenez.

— Zizy, ești prefăcut și bun ca o vorbă strămoșească. Știu bine, — când ai plecat dimineața în stradă, te-au înviorat arborii înverziiți, și zgomotul ștrengarilor, și bujorii țigăncilor. Ai iubit, pasionat, o clipă, firea care ți se destăinuia la tot locul... știu bine, Zizy, că vrei să pari blazat și, deci interesant. E de prisos. Poate, aiurea, înfățișarea ar prinde. Într'un salon burghez, de pildă, cu negustori grași și blânzi ca măgarii biblici, cu mironosițe convențional grăitoare, cu înclinări și suspine... da! acolo te-ai vrea mai palid, sceptic, nou... Dar noi bem vin, privim prin fereastră înflorirea primăverii, rîdem de glume, și trecem ușor, peste toate... Haide, Zizy, ciocnește paharul și fii, iar, imbecilul simpatic câte-odată, totdeauna inteligent..

Zizy își sprijini capul între palme și tăcu. Atmosfera se răcea brusc. Vorbele de duh înghețau pe buze. De departe se auzea un cântec funebru, — înmormântare pe seară, înfiorător de tristă. Unui trecător îi atârnav, inestetic, șireturile ghetei. Zizy păstra privirea vie.

— Și totuși *sînt* ce *sînt*! Nu, — nu vreau să par de loc! Odată am auzit din gura tatălui o poveste veselă... Cică toți oamenii uită, în viața, tributul cuvenit paznicului ei...—

știți, tatăl meu, era pentru întâia și ultima dată, simbolic... — Paznicul — moartea — e din pricina asta grozav de amărată. Și — din răzbunare — chinuiește în clipa supremă — pe om. O, e de neînchipuit cât de capricioasă e moartea ! Dar el, — tatăl meu — a fost dibaciu : a înșelat pe paznic... Toată viața s'a gândit la el... și, vezi, d'aia moare vesel, și hohotea în răs slab. Afară murea un cântec de flașnetă... Dimineața l'am îngropat.

Prieteni, ori de câte ori înfloresc primăvara, simt aripele eternității cum flutură de asupra-mi. Nu.. nu sînt cinic, nici patetic, nici ipocrit.. Dar — fiți simpli — și mărturisiți-mi : n'ați simțit nici când zădărnicia ?

Unul dintre noi răspunse calm :

— Da ! Am simțit-o. O simțim. Dar, nu ne pasă ! Avem o femeie, frumoasă ? O iubim. Dragostea n'are nevoie de filosofie ! Vinul e tare, — îl bem ! Beției nu-i pasă de deșertăciunile lucrurilor...

Suntem, dragule, primitivi.

La ce bun strădania ?

Zizy întrerupse :

— Vorbești ca un băcan.

— Băcanii sunt oameni cumiști : cântăresc împreună cu măslinile și viața...

— Cădem în paradox, — și e păcat !

Vreau să vă spui, prieteni, că întreaga făptură e rănită de duioșia primăverii. Nu întâlnești la tot pasul minciuna ?

De ce fata cea strânge, înfiăcărat, brațul însoțitorului ? Pentru că-l iubește ? E primăvară, sunt efluvii prin văzduh, și sângele sburdalnic.

Dar oamenii se înșeală. Tânărul e extaziat. A cuprins în ochi, întreaga fericire plăzmută de o minte bolnavă. Prieteni, — înfloririle de primăvară ne îndeamnă să mințim. Urăsc, urăsc, animalele emoționate de primul sărut și înnebunite de primul ghiocel... Zizy a căpătat un surâs straniu.

În cafenea, — o fată înaltă, cu un coș de zambite, intră îmbietoare și proaspătă. Fața blondă resfrânge luciri. Calcă lin, discret, cu abilitate cochetărie. S'a oprit în fața mesei înspirate. Sub lumina becului electric, ochii ei, plini de scântei și de chemări, cuceresc și întrebă.

Cine-va, dintre noi, a ridicat, religios, paharul.

— Prima floare care vine între noi !

Zizy și-a șters, tăcut, o lacrimă.

I. PELTZ

Anume pentru tine

Prietine și rude ai mosafiri, o ceată...
Din vocea mea topită de caldele-ți priviri
Nici un cuvânt nu are curajul să străbată
Spre tine prin străinul popor de musafiri.

Nu-mi pleacă de pe buze anume pentru tine
Nici un cuvânt și totuși orice și orcui vorbesc,
Cuvintele mi sunt toate numai de tine pline
Și anume pentru tine pe toate le rostesc.

G. ROTICĂ

MĂRGARITARE NEGRE de Al. T. Stamatiad

La Arad a ieșit un volum de poeme împodobit cu un tablou simbolic (călătorul întârziat care-și taie drum prin furtună) și cuprinzând câteva *mărgăritare negre*, câteva nestemate rupte din acest suflet mobil care mai mult decât oricare a înfruntat furtuna vieții și a scos totuși din comoara lui interioară o seamă de cântece frumoase.

Astăzi, când lumea e într'o efervescență nesănătoasă și nu găsește o clipă măcar să-și limpezească sufletul citind o carte nouă, se cuvine din partea cronicarului literar puțină atenție față de un om, care are netăgăduitul merit de a fi rămas în zilele noastre, prietenul literaturii.

Mărgăritarele negre conțin pe lângă câteva poeme mari, avântate, tumultoase, și unele cântece simple, duioase, curate ca lacrima.

Printre cele dintâi, citez: *A mea ai fost, În viitor, Sufletul vorbește*. În toate, aceeași energie volcanică, același lirism dinamic, aceeași rară putere sufletească.

A mea ai fost încheie în versuri lapidare viziunea unui trup: cu ochii albaștri ca zărite; cu „gura curată ca un pahar de nuntă”; cu „păr de aur, subțire și fluidic”, care „se-a-nvăluit adesea... într'o

„cascadă vie de aur în topire“; cu sâni „rotunzi ca și o capă, vioi ca dimineța, rozalbi ca aurora“; cu brațe „nervoase ca și valul“ și pe care

*Și astăzi le simt cum mă'nfășoară,
Ca un șuvoi de apă,
Ca un colan de ghioță,
Ca o ghirlandă albă de trandafiri 'n floare.*

Dar trupul acela superb trăiește numai în amintirea poetului, căci gurei

Beția voluptății i-a vestejit culoarea!

Cât despre ochi

*In apele lor limpezi m'am îngropat,
Dar apele lor limpezi de-atunci s'au turburat!*

Și sâni

*Eu i-am făcut, întâiul, să bată furtunatic
Asemeni unor aripi de pasăre rănită,
Și-apoi tot eu, de odată,
Le-am înghețat bătaia și pentru totdeauna.*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

De ce? Cum? Tragedia mută rămâne îngropată în sufletul poetului. Dar trupul, trupul frumos pe care l-a iubit și pentru care a pătimit, trupul care acum s'a ofilit, s'a vestejit, trupul trebuia salvat din uitare. Și atunci l-a fixat în viziunea-i de artist. Și trupul trăiește

Dacă am înțeles bine pe Stamatiad, pot zice că tot sufletul lui s'a topit într'o singură iubire, o iubire mare, fatală, o iubire mai mult plastică decât sensuală, o iubire a formelor vii, a liniilor, a mișcărilor, a culorilor. Această iubire a fost pentru el prototipul frumuseții omenesti. Și *Trâmbițele de aur* au oglindit-o în cuvinte, au sonorizat-o.

Pe urmă, a pierdut-o. A căutat zadarnic un termen de comparație. Iolul n'avea pereche. Amintirea trăia. De aci, melancolia, spleenul, câte-odată chiar desnădejdea versurilor de astăzi. De aci, glasul de titanii din *Nu te-am uitat, Mi-e sufletul o creangă*, sau *De trei zeci de zile, iubito!*

*Mi-e sufletul o creangă
Ce'n umbră vestejește,
Când te visez, tresare,
Și iarăși înfloreste!*

*Mi-e sufletul un clopot
Stingher și ruginit,
Când mă privești, răsună
De par'că e vrăjit!*

*Mi-e sufletul o baltă
Cu apa înverzită,
Când îmi zâmbești, întreagă
Vibrează limpezită !*

Și apoi sfârșitul :

*Mi-e sufletul atâta
De trist și obosit,
Că fără tine'n viață
De mult ași fi murit !*

Toată viața lui e legată de una și aceeași ființă. Incolo, nimic nu există pentru el. Singurătatea nu-i decât prilej de aducere aminte, de scormonire a trecutului.

Totuși, uneori, singurătatea îl apasă prea greu. Părăsirea sufletească ia accente tragice. Și fiindcă timpul nu poate urma avânturile largi ale sufletului, acesta refuză să mai ducă povara silnică a trupului :

*Și sufletul, de-odată îmbărbătat, urmă :
« Agonizez în umbră de-atât amar de vreme,
Sfărâmă lutul ! —*

Lutul îl simt că-i plumb pe aripi —

. BCU.Cluj / Central.University.Library.Cluj.

Sfărâmă-l cât mai iute, căci liber vreau să fiu ;

Sfărâmă-l cât e vreme, căci mâine —

Cine știe ? — de nu va fi prea târziu ! »

Aceasta ar fi pe scurt evoluția interioară a lui Stamatiad. E psihologia idealistului, care și a încarnat idealul. În fața lui, se prosternă. Când l'a pierdut, se întoarce mereu către el, căci un al doilea nu mai poate fi. E incapabil să mai trăiască viața a doua oară. De aci decepția și îndemnurile la dispariție.

Naș putea să încheie acest articol, fără a insista asupra câtorva cântece, care impresionează prin duiosia lor și constituie un stadiu nou în poezia lui Stamatiad. (*Ertare, Pribeag, Liniște*). Citez spre pildă *Lăutarul* :

*Plimba arcușul pe vioară
Și toți râdeam de cântul lui :
Durerea care l sfâșiase
El n'o'nfrăția cu-a nimănuui !*

*Durerea care-l sfâșiase
Azi el o cântă orișicui :
Și plânge-arcușul pe vioară
Și plângem toți de jalea lui !*

Tot din cântece e împletită *Simfonia Toamnei*, unde găsim bucăți remarcabile prin puterea lor de evocație și prin factura lor sugestivă. Nu cunosc la noi o bucată, care să redea mai bine monotonia exasperantă a ploilor de toamnă, ca *De trei zeci de zile, iubito!* Și mai sint poezii, ca *Apele dorm* sau *Intregul cer e plin de nori*, îmbibate cu miros de ploae, de frig, de frunze putrede:

*Intregul cer e plin de nori
Și parcul e pustia de flori.*

*Cad frunzele necontenit,
Terasale au mucezit.*

*Fântâna a murit demult,
Doar glasul vântului l'ascult.*

Observați ce versuri simple și emotive. Nici o comparație, nici un adjectiv. Și totuși înțelegem. Terasale încărcate cu glicine și cu viță au mucezit de ploae multă, au mucezit ca un suflet bogat, dar părăsit.

*Coboară toamna 'ntunecată,
Mi-e tinerețea sfâșiată.*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

*Coboară toamna peste viață,
Mi-e inima un sloi de ghiață:*

Și ascultați cum cade distihul final:

*Tăcerea curge ca o apă,
Singurătatea mă îngroapă!*

E tot sufletul lui pus într'un vers.

Caracteristica poeziei lui Stamatiaid stă tocmai în nota această de sinceritate excesivă, care dispensează de artificii de stil și, prin simplitatea expresiei, face emoțiunea mai comunicativă.

De sigur, amatorii de lucruri rare, disecând versurile acestea, se vos irita de atâtea *banalități* și *platitudini*, pentru că au pierdut facultatea de a împărtăși sinceritatea unui cântec. Ci noi rămânem printre puținii care stăruie în credință că poezia trebuie simțită, nu purcată și ciopârțită.

MARCEL N. ROMANESCU

A A P Ă R U T

ANUL II

No. 2

Lectura pentru toți

:: MAGAZIN ILUSTRAT LUNAR ::

SUB DIRECȚIUNEA D-LUI E. LOVINESCU

Sumarul:

- BCU Cluj / Central University Library Cluj
- Nedreptățiții și favoriții literaturii . E. Lovinescu
Așteptare (poezie) Alexandrina Scurtu
Regina Elisabeta (nuvelă) Maiorul Gh. Brăescu
Povestea Cucului I. Dragoslav
Civilizația Germană George Cornea
Povestea noastră (poezie) I. N. Pârvulescu
Pe Șantier (schiță) Andrei Braniște
S. M. F. S. F. 300 L (schiță umoristică) G. M. Vlădescu

Abonamentele se fac la Librăria ALCALAY & Co.

Lei 36 pentru un an

„ 18 „ șase luni

Prețul unui număr Lei 4.—

EDITURA ALCALAY

A APĂRUT:

E. LOVINESCUI

CRITICE

VOL. III

EDIȚIA II-a

LEI 10

EDITURA ALCALAY

BCU Cluj / Central University Library Cluj
ULTIMELE NOUȚĂȚI

I. PETROVICI

Amintiri universitare

Prețul 8 LEI